

DI KRÍISIS PA ENKARGO

**TOKANTE E KONSEKUENSIANAN PERMANENTE DESPUES
DI E PANDEMIA DI CORONA PA MUNISIPIONAN I
ENTIDATNAN PÚBLIKO DEN HULANDA KARIBENSE**

DE RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. De ROB adviseert – gevraagd of op eigen initiatief – over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur en de beleidsmatige aspecten van financiële verhoudingen tussen Rijk, gemeenten en provincies. Extra aandacht gaat uit naar de beginselen van democratie en rechtsstaat.

WETTELIJKE VERANKERING

De ROB is ingesteld bij Wet van 12 december 1996 (Wet op de raad voor het openbaar bestuur, Staatsblad 1996, nr. 623). Per 1 juli 2017 is de adviesfunctie van de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) overgedragen aan de Raad voor het Openbaar Bestuur. De Rfv was ingesteld bij wet van 21 februari 1997.

De geschiedenis van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gaat terug tot in 1960. Toen werd de Raad voor de gemeentefinanciën (Rgf) opgericht. In 1965 werd de Raad voor de Territoriale Decentralisatie (RTD) ingesteld. Beide zijn voorlopers van de huidige Raad voor het Openbaar Bestuur.

WERKWIJZE

Adviesaanvragen kunnen van alle ministeries en van de beide Kamers der Staten-Generaal afkomstig zijn. De ROB baseert zijn adviezen op bestuurlijke kennis en ervaring, *state of the art* wetenschappelijke inzichten en kennisname van opinies en inzichten uit de samenleving. Ook via andere activiteiten (lezingen, rondetafelgesprekken, congressen, inleidingen) levert de ROB een bijdrage aan het politiek-bestuurlijke en maatschappelijke debat over het functioneren van het openbaar bestuur en de democratie.

SAMENSTELLING

De Raad bestaat uit een voorzitter en acht leden die worden benoemd bij Koninklijk Besluit. Zij zijn geselecteerd op basis van hun deskundigheid en maatschappelijke ervaring. Daarnaast kan de Raad voor projecten tijdelijke raadsleden aanstellen.

STAF

Een compacte staf ondersteunt de ROB. De secretaris en zijn medewerkers leggen over hun werk verantwoording af aan de Raad.

ADRESGEGEVENS

Bezoekadres: Korte Voorhout 7
Postadres: Postbus 20011
2500 EA Den Haag
T 070 426 7540
E info@raadopenbaarbestuur.nl
www.raadopenbaarbestuur.nl
@Raad_ROB

Di krísis pa enkargo

Tokante e konsekuensianan permanente despues di e pandemia di corona pa munisipionan i Entidatnan Públiko den Hulanda Karibense

Hulanda i e resto di mundu tin dos aña den gara di corona. E pandemia di corona i su medidanan huntu ku tur e lucha kontra e vírùs, a laga poko kos ku no a kambia den nos mundu. Raad voor het Openbaar Bestuur (desde aki: e Konseho) riba petishon di Parlamento hulandes (Tweede Kamer) a hasi un investigashon riba e konsekuensianan di maneho i finansa di e krísis di corona na munisipionan i Entidatnan Públiko. Esaki el a logra hasi ku ayudo di su ‘Wegingskader’ bon maneho públiko. Pa papia tokante di bon maneho, segun Konseho, gobièrnu mester tin suficiente kapasidat di maneho gubernamental, estado di derecho mester keda honrá i riba un manera demokrátiko mester tradusí deseonan di pueblo den maneho. A base di e ‘Wegingskader’ akí i e situashonnan di e krísis di corona, Konseho a dirigí, a base di e konsekuensianan di corona pa munisipionan i Entidatnan Públiko, riba e 3 terenonan siguiente: e maneho di relashonnan di munisipio i Entidatnan Públiko ku otro gobièrnunan, e funshonamentu di e demokrasia lokal i tambe e kapasidat di maneho gubernamental di e munisipionan i Entidatnan Públiko.

Hopi tempu den moda di krísis

E lès ku Konseho a siña den e último dos añanan ta ku Hulanda a pasa hopi tempu den e moda di krísis. Pa kualifiká un sierto periodo komo krísis ta legitimá akto desisivo riba balorashon demokrátiko i di derechi di estado. Si e situashon di prioridat menshoná aki sigui mas largu, e lo kibra poko poko pero sigur nos estado di derecho demokrátiko, ku konsekuensianan desfavorabel pa gobièrnu i su komunidad: relashonnan brua di maneho entre munisipionan, region di protekshon i Gobièrnu Sentral, i un demokrasia lokal ku den sentido literal i figurá ta riba un distansia grandi pa ku su komunidad, desbentahanan ku e Entidat Públiko a haña di e ‘Centrale Besluitvorming’ (desishonnan di e Gobièrnu Sentral) tokante e medidanan kontra di e vírùs di corona, tambe e esfuerso grandi ku a kosta pa ahustá ‘Haagse coronaregels’ den e situashon di Hulanda Karibense. Den tur esaki, ku e konsekuensianan di relashon difisil den maneho públiko, un demokrasia lokal riba un distansia i disminushon di kapasidat den maneho públiko.

Na lugá di sigui trata e pandemia di corona komo krisis, a yega ora pa maneho públiko kuminsá atendé corona komo un tarea duradero kaminda e kapasidat di maneho públiko, demokrasia i estado di derecho ta den balansa. Esaki no ta nifiká ku Konseho ta bisa ku e pandemia di corona no tin su konsekuensianan grandi mas pa komunidad. Maske kon ku e pandemia di corona i su konsekuensianan lo sigui desaroyá, e lo keda pidi atenshon di gobièrnu. Un manera pa trata e pandemia di corona i e konsekuensianan ta di inkorporá e manera di kombatí e pandemia den relashon normal di maneho públiko regular, i esaki den quadro di sistema demokrátiko i su kontrol. Kisas e prosedimentunan formal aki parse ku no tin masha importansia pa e maneho den práktika, pero pa no hasi esaki por trese konsekuensianan den futuro pa nos estado i di estado di derecho demokrátiko.

Aki Konseho ta duna rekomendashon pa saka e maneho públiko, e tumamentu di desishon di munisipionan i Entidatnan Públiko, for di e moda di krisis i tambe ekipá munisipionan i Entidatnan Públiko mas mihó pa enfrentá e tarea di corona.

Kaminda pa un Normal Nobo pa e relashonnan di maneho públiko

E krisis di corona a trese un temporada hopi partikular pa e relashonnan di maneho públiko. Den e promé lunanan di e krisis di corona, Gobièrnu Sentral i munisipionan a traha impreshonante komo un entidat. Esaki Konseho ta haña hopi positivo. Si e kier mostra riba e kontraste grandi den e koperashon konstruktivo i fleksibel den e kaso aki i na otro banda e koperashon difísil entre e Gobièrnu Sentral i munisipionan ora ta toka otro reglamentu i tareanan, kaminda e desentralisashon di e Hervormingsagenda Jeugd ta esun ku ta mas visibel. For di e bon koperashon durante di e krisis di corona, a sali afó ku no ta nesario ku kosnan mester a kana asina difísil i a kosta gobièrnunan hopi tempu i sèn te asta kibra konfiansa di siudananon pa ku gobièrnu.

E Region di Siguridat di mart te dezèmber 2020 tabata e vehíkulo pa e medidanan di corona, pero e Lei riba e Region di Siguridat (Wv, Wet op de veiligheidsregio's) no tabata ekipá pa un krisis di largu tempu. E outorisashonnan di mas importante di e Region di Siguridat i e Konseho di Siguridat (Veiligheidsberaad) a sòru pa un énfasis kontinuo riba lucha di siguridat i krisis, tambe ora tabatin e nesidat di un bista mas amplio. Ku e Lei temporal di medidanan di Covid-19 (Coronawet) a hasi e intento pa drecha e relashon di maneho públiko normal. Pero e Coronawet no por a prevení ku e ròl informal di e Region di siguridat i e Konseho di Siguridat lo a sigui. Akuerdo mutuo entre burgemeesternan ta bon, pero si tuma desishonnan informal via strukturanan asina, lo trese daño na demokrasia lokal. Pa esei Konseho ta konsehá minister di Hustisia i Siguridat, presidentenan di Region di Siguridat i burgemeesternan pa mantené nan mes reserva ora di tuma desishonnan

(informal) den e Konseho di Siguridat i den e Tim di Maneho Regional ora nan no tin siguransa den e sistema di kontrol demokráitiko i duna kuenta i rason.

Spesialmente den 2020, Gobièrnu Sentral i Region di Siguridat tabata eksperimentá tur ku tin riba maneho sentral i desviashon lokal. Coronawet ta duna kabinèt espasio pa instituí diferente medidanan den diferente region òf pa duna burgemeesternan outoridat pa buta òf kita medidanan lokal. E kabinèt a hasi poko òf ningun uso di e espasio aki. Dor di implementashon sentralista di e Coronawet, direktivanan lokal ta eksperensiá ménos posibilidatnan pa trabou na midi den e periodo kompará ku promé ku dezèmber 2020. Awor ku e pandemia di corona no ta pidi mas pa medidanan di krísis pero ku a bira mas un enkargo duradero, ta apropiá pa krea mas posibilidatnan pa ehekutá trabou lokal na midi. Ta p’esei Konseho ta avisá kabinèt pa den e Reglamentu temporal di medidanan di Covid-19 trese mas manera pa burgemeesternan por implementá òf kita medidanan lokalmente.

E relashon di maneho ku nos paisnan bisiña tambe a haña nan mes den tempunan partikular. Kordinashon di medidanan den e promé lunanan di krísis di corona, a bai hopi difísil; medidanan nashonal di un pais tin bes a sorprendé otro paisnan bisiña. E seramentu di frontera ku Bèlgika, a hasi e frontera ku pa hopi hende diariamente no tabata eksistí mas, di repente relevante, ku konsekuensianan hopi grandi pa famianan, relashonnan profeshonal, trabou i siguridat. E gobièrnunan nashonal no tabatin sufisiente bista kuantu e kambionan grandi den e medidanan lo trese entre e paisnan bisiña i kua efekto esaki lo tin riba e region den frontera. Pa por laga e kordinashon den e medidanan den tempu di krísis kana mas mihó, Konseho ta pidi pa Maneho Sentral i Desentral, pa traha riba un bon netwerk di Maneho ku ta Surpasá Frontera. Esaki ta trese ku den tempunan di krísis, por koperá ku otro mas mihó. Kuminsá for di aworakí ku un struktura di konsulta di un Koperashon di Krísis kaminda Direktiva di Maneho Nashonal, regional i lokal ta bini huntu i por traha mesora riba sea medidanan di corona den futuro òf sea kita medidanan di corona òf den un krísis nobo.

Demokrasia Lokal: Buta deliberashonnan i tumamentu di desishon atrobe mas serka di hendenan

Dor di e krísis di corona, Konseho Munisipal a bai para mas na distansia, tantu dor ku nan mes a habri kaminda pa direktiva lokal; dor di noshon di e krísis i tambe komo dor di e struktura ofisial di siguridat di region. Ku tempu Konsehonan Munisipal a bai eksihí nan ròl bèk den e proseso polítiko i Coronawet a regla e responsabilidat tokante medidanan di corona pa ku Konsehonan Munisipal. Konseho ta konsehá Konsehonan Munisipal pa nan bolbe kuminsá tuma nan ròl bèk mas tantu posibel i pa siguiente enkargo òf semehante situashon ku ta dura largu, pa establese kuadro di medidanan i kontrol mas fuerte.

E organisashon di lei di struktura di krísis, segun Konseho, mester impedí den futuro ku Konseho Munisipal no por demanda duna kuenta i rason pa un periodo largu indefiní. Esaki ta stroba e demokrasia lokal pa funshoná komo debe ser. Pa esei Konseho ta haña ku pa den Lei di Region di Siguridat mester tuma un término máksimo pa delegá outoridat na presidentenan di Region di Siguridat i pa kontrolá kon ta ehekutá nan outorisashon.

Na kuminsamentu di e krísis di corona, reunion digital a pone ku por a tuma desishonnan komprobá pa lei riba nivel lokal. Tambe esaki ta ofresé e oportunitat den futuro pa organisá reunionnan ku karakter informativo ku aksesu mas fásil. Sin embargo, ora ta trata di kòmbersashon, diskushon òf debate, e reunion digital tin un influensia inkumbiniente riba e kalidat. Konseho ta konsehá e parlamento i e kabinèt pa den preparashon di Lei Permanente di Deliberashon Digital i Tumamentu di Desishon pa tur reunionnan físikamente di munisipalnan mester ta e regla normal ora ta trata di kòmbersashon demokrátiko i debate. Deliberashon i tumamentu di desishon digital tin den e tipo di reunionnan aki, a kontrali di reunionnan físiko, un impakto negativo riba e kalidat di e kòmbersashon i debate demokrátiko lokal. Ta e responsabilidad di e Minister di Asuntunan Interno i Relashon den Reino, pa garantisá e kalidat aki. Konseho ta konsehá e konseho munisipal ku, miéntras ku e Lei Temporal di Deliberashon Digital i Tumamentu di Desishon ta vigente, pa duna preferensia na reunionnan físiko, sigur ora ta trata di reunionnan kaminda kòmbersashon demokrátiko i debate ta para sentral. Ora no por hasi reunion físico den gemeentehuis, Konseho Munisipal mester ta konsiente di e gran importansia di un demokrasia lokal fuerte, i invertí pa buska un otro sitio.

Organisashon digital di envolvimentu i partisipashon lo ofresé oportunitatnan, espesialmente pa reunionnan kaminda munisipionan prinsipalmente ke informá siudadanonan. Un grupo hopi mas diverso a presentá na e posibilidatnan di envolvimentu i trayektonan di partisipashon digital. Konseho ta konsehá munisipionan pa sigui organisá partisipashonnan digital mas tantu, banda di e variante ‘offline’. E kontakto humano ku e siudadanonan den e tempunan aki, kaminda konfiansa den gobièrnu ta bou di preshon, espesialmente mester bini na promé lugá.

Durante e promé lunanan di e krísis di corona, direktivanan di maneho lokal mesora a buska kontakto digital ku kompanianan i organisashonnan sosial. Sin embargo pa tuma kontakto direkto ku habitantenan a resultá di ta hopi mas difísil ora ta trata di medidanan ku limitashon di kontakto. Hopi, òf kasi tur munisipio a hasi nan máksimo esfuerso pa ora e kontakto dirèkt ku siudadanonan, kompanianan i organisashonnan tabata difísil, pa organisá esaki na otro manera. Konseho ta konsehá munisipionan ku ademá di

kontaktonan individual, pa organisá un grupo pa duna feedback ku entre otro polisnan di bario, dòkternan di kas i empresarionan, ku tin bista direkto riba kiko ta sosedé bou siudadanonan.

Kapasidat di direktiva: hende i rekursionan pa enkargo di corona

E krísis di corona tabatin hopi konsekuensia, i esaki lo sigui, pa loke ta trata di abilidad di maneho munisipal: e kapasidat pa manehá medidanan efektivamente i ehekushon korekto. Esaki ta basá riba e liderazgo di e direktiva lokal, e kapasidat di organisashonnan atministrativo di munisipio i fondonan (finansiero) disponibel riba kua munisipionan ta dispone di dje.

E krísis di corona a eksihí hopi di e organisashon atministrativo di munisipio. Especialmente pa mantené e medidanan di corona i e realisashon pa pago di paketenan di sosten, pero tambe riba otro terenonan e krísis aki a pidi èkstra dedikashon di ámtenarnan di munisipio. E Gobièrnu Sentral a kompensá munisipionan ku èkstra rekursionan finansiero i tambe pa entradanan ku a bai pèrdí. Tokante esaki e personanan involukrá ta generalmente satisfecho.

Ainda no ta sigur kua problemanan i retonan èkstra ta warda e munisipionan dor di e krísis di corona. Si ta premirá konsekuensianan riba tereno di kultura i deporte, ayudo pa hóbennan, kuido di salú mental, sosten na mantelzorg, inisiativanan di siudadanonan i tambe e trabou pa wak kon pa hasi i/òf mantené sentro di siudatnan atraktivo. Ademas ta keda difísil pa pronostiká e konsekuensianan di e krísis riba struktura di finansiá pa munisipionan.

E liderazgo lokal durante e krísis tabata hopi importante i ta keda importante ora e pandemia di corona ta keda atendé komo un enkargo. Den e promé aña di e krísis di corona, a eksihí hopi di burgermeesternan for di diferente posishonnan. E krísis di corona a buta hopi preshon riba dedikashon i fleksibilidad di direktivanan lokal. Nan mester a kambia entre otro nan manera di interakshon ku e siudadanonan, kompanianan i organisashonnan sosial pa motibu ku e manera ku a kustumbrá di tin kontakto no tabata posibel debí na e medidanan di limitashon di kontakto. Ounke hopi diputadonan den e promé lunanan di e krísis di corona a sinti komo si fuera ku nan tabata pará na kantu, tòg a logra yega durante e krísis den un mihó posishon pa tuma akshon riba e konsekuensianan di e krísis di corona pa loke ta trata di e tareanan den nan portafolio, manera ekonomia òf koheshon sosial.

Konseho ta konsehá parlamento i kabinèt pa duna munisipionan finansiamentu i outoridat na un manera pa nan mes por atendé e enkargo ku e krísis di corona ta trese. E konsekuensianan finansiero ku e pandemia di corona i su medidanan ta trese, Reino mester kompensá munisipionan na mesun manera ku anteriormente i tambe mester siguridat delantá den esaki.

Pa por determiná kua medionan i outorisashon e munisipio mester, tin ku sigui tira bista riba e konsekuensianan di e pandemia di corona i medidanan di corona.

Rekomendashonnan respektivo Hulanda Karibense

- **Relashonnan di Direktiva**

For di mart 2020 te dezèmber 2020, a introdusí e Lei temporal di medidanan di Covid-19 (Coronawet), gezaghèbernan i komisarionan di Gobièrnu Sentral a instituí e medidanan di corona for di ordenansa di emergensia ku e konseho insular mester a ratifiká na e siguijente reunion di konseho insular.¹ Promé ku e krisis di corona, ya tabata eksistí tenshon entre e Entidatnan Públiko i e Gobièrnu Sentral. Den mesun tempu mensioná ariba, e relashonnan di direktiva generalmente a keda meskos, ounke na promé instansia tin bes tabata lubidá riba Hulanda Karibense. Problemanan ku tabata surgi dor di esaki, mayoria di biaha tabata resolvé di manera lihé i adekuá.

For di tempu ku lei di corona (Coronawet) a drenta na vigor, ministernan di VWS, JenV i BZK ta tuma desishonnan tokante kambionan den e medidanan di corona via kambionan den reglamentu di ministerio, ku Tweede Kamer ta aprobá despues, pero for di febrüari 2022 - mester ta aprobá adelantá. Esaki no hasi e relashonnan atministrativo di e Entidatnan Públiko i Gobièrnu Sentral nada bon. E manera di traha pragmátiko di e Entidatnan Públiko, ku a usa ku éksito den kombatimentu di e krisis di corona, te ku ora e Coronawet a drenta na vigor, a dal kontra e prosesonan burokrátiko di e ministerionan. Pa hasi kambionan den e medidanan di corona a, i ta eksigí ku ámtenarnan i mandatarionan di Entidatnan Públiko mester kana huntu den e siklo di maneho di e ministerio, pero esaki mayoria bes pa nan no ta transparente. Mal komunikashon i ekspektativanan frustrante ta kondusí hopi biaha na tenshonnan intergubernamental. Pa esei Konseho ta konsehá kabinèt i parlamento pa den e Coronawet i regla korespondiente, pa desentralisá e maneho di e krisis di corona i laga Entidatnan Públiko resaltá mas. Mester traha lugá pa un kuadro i kontrol demokrátiko dor di Konseho Insular.

- **Demokrasia Lokal**

E Coronawet tambe tabatin konsekuensianan negativo pa e demokrasia lokal den Hulanda Karibense. Kaminda ántes e Konseho Insular mester a ratifiká e ordenansa di emergensia, awor no tin poder di desishon riba e medidanan

¹ E Konseho Insular di Sint Eustatius no mester a ratifiká ordenansa di emergensia di komisario di gobièrnu. Te ku òktober 2020 Sint Eustatius no tabatin un Konseho Insular debí na intervenshon atministrativo di gobièrnu pa motibu di gran negligensia di maneho den 2018.

di corona ku ta konta pa Entidatnan Públiko. Pa e motibu ei, Konseho ta mira ku riba nivel lokal nos ta papia di un défisit demokrátiko: Konseho Insular no por implementá kuadro demokrátiko i kontrol riba medidanan ku ta vigente riba nan. Habitantenan, kompanianan i organisashonnan tampoko no ta logra duna nan opinion den e momentu di tumamentu di desishon. Konseho ta konsehá kabinèt i parlamento pa bini ku un kambio den e Coronawet, kaminda e kuadro demokrátiko i kontrol demokrátiko riba e medidanan di corona pa Entidatnan Públiko ta bai bek for di nivel nashonal na nivel lokal.

Konseho ta haña hopi positivo e manera ku e Entidatnan Públiko a atendé ku e komunikashon i partisipashon i envolvimentu rondó di e medidanan di corona. Esaki ta hopi impreshonante dor ku partisipashon i envolvimentu formal no tabata eksistí, òf no tabata eksistí hopi tempu pa e Entidatnan Públiko. Konseho ta konsehá Entidatnan Públiko pa reforsá e partisipashon i envolvimentu lokual ku nan a traha i reforsá durante e krísis di corona, strukturá esaki i siña for di eksperensianan.

- **Kapasidat di Maneho**

E Entidatnan Públiko a haña nan mes na kuminsamentu den un posishon hopi desafiante ora e krísis di corona a dal, tantu pa loke ta trata pa hende i materialnan. E aparato ofisial di Entidatnan Públiko no tabata ekipá ku sufisiente hende eksperto riba e tereno ei. Riba e aparato aki e krísis di corona a buta hopi preshon, pa kual motibu hopi trabou regular i proyektonan pendiente a haña retraso. Especialmente for di momentu ku Coronawet a drenta na vigor, hopi direktivanan i ámtenarnan a pèrdè tempu den kontakto ku Gobièrnu Sentral. Tambe e parti finansiero di Entidatnan Públiko tabata leu for di ideal. Sin embargo e Entidatnan Públiko a drenta den mesun areglo di kompensashon ku Finansa Públiko, komo munisipio. E Entidatnan Públiko tambe ta kontentu ku esaki.

Konseho no por a haña un bon bista riba konsekuensianan di e krísis di corona pa loke ta trata di e enkargonan ku Entidatnan Públiko lo enfrentá den añanan binidero. Ta klaramente ku tin enkargonan pendiente ku a kai den retraso. Riba tereno ekonómiko e krísis di corona a hasi un impakto grandi; mester sali na kla ainda kon e ekonomia den Hulanda Karibense por rekuperá. E konsekuensianan struktural finansiero di Entidatnan Públiko na su turno ta insurgur. E impreshon di Konseho ta ku desishonnan desidido i liderazgo komunikativo di gezaghèbernan i komisarionan di gobièrnu, a kontribuí na un lucha efektivo kontra e pandemia di corona.

Dor di e insurguridat den e desaroyo di e konsekuensianan mas aleu di e pandemia di corona i e medidanan den e lucha kontra esaki, Konseho ta konsehá kabinèt i parlamento pa sigui monitor e konsekuensianan di e krísis

di corona riba tereno ekonómiko i sosial i tambe e salú mental di hende. Tambe mester monitor e konsekuensianan di finansa di e Entidatnan Públiko. E finansa i aparato di ámtenar di e Entidatnan Públiko mester ta sufisiente fortifiká, pa por karga e konsekuensianan di e krísis di corona pero tambe pa por resolvé mas kasonan struktural.

